

NGA TAMARIKI MOHIO O TE IWI MAORI.

Apirana Turapa Ngata, M.A., L.L.B. Ko Apirana anake te Maori o Niu Tirenī kua whiwhi ki nga tohu matauranga o te Pakeha. Kua to ia hei tino roia mo te Hupirimi Kooti o Niu Tirenī. Ko Ngati-porou tona iwi.

Hamiora Hei. Kua paahi ia i nga wehenga e rua o te tohu roia L.L.B. Kotahi te wehenga o taua tohu hei malinga mara, a ki te paahi ia i taua wehenga kotahi ka tino riro i a ia taua tohu. Ko te Whanau-a-Apanui me Ngati-porou ona Hapu.

Reweti T. Mokena Kohere. I te kura mii ia i Otautahi. Kua paahi ia i te wehenga 1 o te tohu matauranga B. A. Kotahi te wehenga e toe ana, ki te paahi ia i taua wehenga ka tino riro mii i a ia taua tohu. Kua to ia imatangi hei mahiti tuarua mo te Kura Minita i Te Raukahi-katea, Turanga. Ko Ngati-porou tona Hapu.

Tutere Wi-Repa me Pita Paka. Ko enei nga tamariki Maori kei te Kura Takuta i Otepoti. He mahi tino aua tenei, kotahi ano ka whawhata e te ringa Maori. Tena ra e tama ma e...! kia kaha, kia kaha! Ko Tutere Wi-Repa no te Whanau-a-Apanui me Ngati-porou, ko Pita Paka no Te Atiawa, Taranaki.

Perere Peneti. I kuraia ia ki te Kura Minita i Whakatu. I paahi ia i te wehenga 1 o te whakamatauranga miihi pakeha. Kei Taranaki ia e kauwhau haere ana imatangi.

Ko enei nga tamariki mohio o taua o te Iwi Maori, ko ratou hoki nga kai-whakatukoto korero mo Te Pipiwharurua. Tena atu ano etahi tamariki mohio mo etahi atu wa ka whakahu ai i o ratou ingoa, ko te hinga whiriwhiri anake tenei i runga ake nei.

TE MAORI ME TE WHAWHAI.

Kauni te ririka o te mano o te Maori ki te haere ki Awherika ki te whawhai, oira i nga tikanga huihua a te pakeha, kaore e puta te takaretanga o te ngakau. Kotahi te tino Maori kua tae kei te whawhai ko Hōhepa no Mōteu, Heretaunga, ko etahi he hawae-kāihe: ko James Thorpe, he tamahi tawhito no Te Aute, no Whanganui, ko Wiri Piti no Turanga, ko Waata Karawe, no Hauaki, ko toa iwi ko te Whakatohea, ko Hōne Waka no Opotiki, ko tona iwi ko Ngati-porou, ko Jim Poynter,

no Turanga, ko Pekama Aata, no Ngati-porou, me te Paki (Withers) no Opotiki. Kaore ano tetahi o enei tangata kia pangia e te aitia: ko Wiri Piti, ko Timi Taapu, ko Waata Karawe no te ope tuatahi ano i haere ai, kua matototia ratou ki roto o te whawhai. Tena ra e tama ma e...! e tapu i o koutou ingoa!

Alakoa ra kaore ngati-tana te Maori e whakaeitia kia haere he mahi ano nga huarahi hei whakaputanga mo te taton aroha, mo te taton a tohu ki te mana whakabararata atu i te ao, atu, te mana o te taton Kūihi. He kōhi mōri tetahi mahi hei oranga mo nga ponaru mo nga pahi a te hinga kei te mau i te patu, kua hinga ranei kei raro. Kei te kōhi te pakeha, awhi ana! I tu he hui mii na Heretaunga me Wairarapa ki Papawai, hei whakarawe mōri mo tenei tikanga, a hui katoa te mōri e £431. He tino ra mii tenei, i hui ai te mano o te tangata, Maori, Pakeha. Nga mahi he hōhekeka aonga kararehe, me era atu tūi hinga, he ngahau he whawhai takaro. I te whawhai takaro te whawhai ki te Awa-o-Mōta, ko Ruamahanga te awa, ko nga Maori te tūgirihi ke te pakeha te Pōa, kaore nga Maori i pū hei Pōa ratou, ko te Pōa i mate. I runga hōho katoa nga tūia e rua, he pū-repo mihini ta tetahi a ia ta tetahi tūia. Tena nga rōngō o tenei whakaro te tohu haere na i nga wahi katoa o te ao.

I tu aro tetahi hui mii a te Maori ki Pōneke, ko nga iwi i reira no Wairarapa no Otaki me etahi wahi atu. Ko te ratou pahi i waenganui tonu o te mano, i roto o te pupa kīkīhi. A ratou mahi he hūka, he whakatu hōki ki te pakeha i etahi tikanga, me etahi mahi a te Maori. Nui atu te haere o te pakeha kia kite i taua iwi, a hui katoa nga mōri i riro i a ratou e £500. I te haereinga o te ope taurua i uru aro ratou ki nga mahi pū-porouaki, o ratou kai-whakahaere ko Timi Kura, ko Tamahau Mahupuka.

Ko ta Ngati-porou kōhi i tukua ki roto i nga pū-tap tā, kati ka reira ko kua tino mohiotia te nuinga. Ko te tino aroha ia o Ngati-porou ko te tukanga o te ratou ingoa i a 'Porourangi' ki a Rore Rapata, he mere tana mea, he mere no mua iho no nga tipuna, na Tuta Nihonihi i taku.

I ki te Pūmua, mehemua e whakaeitia aua te Maori kia haere e kore rawa e roa kua rite te 2000 tamatane mo te haere. Kua tae mai te waka a Hōhepa Tiamupirini te hekeretari o nga Kōrohi, ki te Kawana, he mea mai—

"NUI ATU TE HARI O TE KUNI MO TE NGAKAU O TE IWI MAORI MO TE RATOU HAATA HOKI KI TE AWHIHA."